

x N5
58
v. 1
1917/18
no. 6

mentaal te worden. De Egyptenaren waren nog monumentaal, de modernen zullen architectonisch zijn. In de beeldhouwkunst zullen de vormen van het gebouw gebezigd worden.

De zuiverste uiting van moderne kunst is feitelijk de punt, — en wanneer ze dit bereikt zal hebben, bereikt ze met recht het d o o d e p u n t. En toch zal deze nieuwe richting nooit zuiver doorgevoerd zijn, zoolang ze nièt dat d o o d e p u n t is. Het meest elementaire is toch wel de punt. Van een punt gaat alles uit, de lijn, de cirkel, driehoek, kubus, pyramide etc. — Alle gecompliceerdheid dient gemeden. De uiterste eenvoud dient gezocht. Alle emotie moet uitgesloten, persoonlijkheid en individualiteit bestaan niet meer. Welnu! Keeren wij dan tot de punt, — de punt, die volkomen evenwichtig is, en zuiver van compositie, in elk vlak aangebracht. — Wie weet komen wij nog tot de aanbidding van de punt, de kern, den oorsprong, den god van het heelal. Wellicht is de punt, het geloof van de toekomst, het centrum en eindpunt van de moderne kunst is zij zeker. Vreemd dat haat ons vervult, als wij denken aan deze punt. En het zonderlingst van al is nog, dat de punt niet te teekenen is, niet uit te beelden is.

En toch is voor ons de zuivere natuur en de fotografie er van geen kunst. Dit spreekt. Natuur, gezien door de phantasie, de levenswijsheid, de berusting¹⁾ van den kunstenaar, is kunst. Er zijn vele gezindheden, en geesteshoudingen, waar doorheen gegaan, de natuur door den kunstenaar tot kunst herboren wordt. Op eigen wijze gezien en weergegeven. De ziel trilt in de verf, in de kleuren, in de lijnen, in zwart en wit, of rijst omhoog, klaar en statig, als een vlam.

De bioscoop, is voor de onontroerden, is voor degenen, die zèlf de natuur niet kunnen zien; — die op een doek of een plaatje menschen willen zien loopen en leven en hun romannetje voleinden. De natuur laat hen le e g, — maar op het plaatje, zonder ziel, wordt hun nieuwsgierigheid voldaan en hun ledigheid een tijdje a f g e l e i d. Op het bewegende plaatje vinden zij een boom mooier dan in de natuur, omdat de verheven, wijde geest, die leeft in de natuur, aan dat plaatje ontbreekt. Voor dien geest zijn zij bang, dien begrijpen zij niet en kunnen dien niet ombeelden in eigen ziel, — en daarom is het ziellooze plaatje hen beter, — het rukt hen niet uit hun dagelijksche sfeer van gemakelijkheid en laag-bij-de-grondsheid.

Alles wat te is, is over de grens heen. Men wil wég van de i m a g e r i e, en drijft dit zoo ver, dat zelfs géen vorm meer herinneren mag aan de natuur. De natuur moet ontleed worden. O vreemde weg, die tot de meetkunde leidt, die wetenschap is, wat rest hier nog van de kunst, dan kunstigheid.

Niemand kan de kunst van zijn eigen tijd volkomen verstaan²⁾. Niet zien of ze groot is, of dood³⁾. En allen worden getrokken naar die nieuwe kunst, naar het nieuwe, omverwerpende, naar het andere; geen die er nièt door beïnvloed wordt. Het is fascineerend.

¹⁾ Berusting? Wel opmerkelijk dat uit 'n lijdelijke houding van den kunstenaar tegenover de realiteit nooit een kunstwerk is voortgebracht, doch integendeel, uitsluitend uit een opstandige, sterk reactieve. (Michel Agniolo, Rembrandt, Manet, Van Gogh (!) Cézanne, Picasso, Archipenko enz.) Th. v. D.

²⁾ Behalve hen die kunst verstaan. Th. v. D.

³⁾ Vandaar de houding van het publiek tegenover den tijdgenoot, welke houding bewijst dat het publiek „ueberhaupt“ geen kunst verstaat, maar slechts op secundair navoelen is aangewezen. Th. v. D.